

Vejledning til Fødevarestyrelsens kontrol med hjertebesætninger - svinebesætninger

Denne vejledning er skrevet til Fødevarestyrelsens dyrlæger og teknikere, der udfører kontrol med dyrevelfærd i svinebesætninger, der er tilmeldt den frivillige dyrevelfærds-mærkningsordning (hjertebesætninger).

Krav til hjertebesætninger

Besætninger, der er tilmeldt dyrevelfærdsmærkningsordningen, skal udover de generelle dyrevelfærdskrav leve op til en række krav, som er beskrevet i bekendtgørelse nr. 1220 af 23. oktober 2018 om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=203379>

Svinebesætningen må først levere mærkegrise til slagteri, når et inspektionsorgan har inspiceret besætningen og indberettet resultatet til Fødevarestyrelsen. Undtaget er økologiske besætninger, der bliver kontrolleret af Landbrugsstyrelsen. Disse kan umiddelbart levere grise til ordningen efter udfyldelse af en tro- og loveerklæring. Læs mere om dyrevelfærdsmærket på følgende link:

<https://www.foedevarestyrelsen.dk/kampagner/Bedre-dyrevelfaerd/Sider/forside.aspx>

Godkendte besætninger vil i CHR være mærket med logoet med Bedre Dyrevelfærd med det relevante antal hjerter.

Hvem foretager kontrol i hjertebesætningerne

Når en besætning ønsker at indgå i dyrevelfærdsmærket, får den besøg af et certificeret inspektionsorgan (pt. Baltic), som auditerer og certificerer besætningen. Derudover foretager Fødevarestyrelsens kontrollører og Landbrugsstyrelsen kontrol i hjertebesætninger (Landbrugsstyrelsen dog kun i økologiske besætninger).

Hvad gør inspektionsorganets kontrollører:

Baltic er pt. det certificerede inspektionsorgan, som auditerer og certificerer en hjerte-besætning. Baltic indsender hver måned lister til Fødevarestyrelsen over tilmeldte og godkendte besætninger. Herefter registrerer FVST besætningen i CHR.

Baltic skal auditere hjertebesætningerne mindst én gang om året (20 % af auditeringerne skal være uanmeldte). Såfremt Baltic observerer, at en besætning ikke lever op til kravene, skal de med det samme informere Fødevarestyrelsen, medmindre der er tale om en mindre væsentlig overtrædelse, som den ansvarlige primærproducent retter op på hurtigst muligt.

Hvad gør Landbrugsstyrelsens kontrollører:

Landbrugsstyrelsens kontrollører varetager kontrollen med kravene til **niveau 3** i de økologiske besætninger, de besøger i forbindelse med økologikontrollen. Såfremt Landbrugsstyrelsen observerer, at en besætning ikke lever op til kravene, skal de med det samme informere Fødevarestyrelsen, medmindre der er tale om en mindre væsentlig overtrædelse, som den ansvarlige primærproducent retter op på hurtigst muligt.

Hvad skal Fødevarestyrelsens kontrollører gøre:

Både i forbindelse med den prioriterede kontrol i svinebesætninger, som er med i mærkningsordningen, og i forbindelse med målrettede kampagnekontroller, skal der foretages en kontrol af de kriterier, som skal være opfyldt, for at besætningerne kan få henholdsvis ét, to eller tre hjerter.

Kriterier for at få tildelt hjerter

	Standard	♥	♥ ♥	♥ ♥ ♥
Ingen halekupering		X	X	X
Halm som rodemateriale		X	X Tildeles på gulv	X Tildeles på gulv
Halm som redebygningsmateriale		X	X	X
Løsgående søer løbe- og kontrolafd.		X	X	X
Løsgående søer i farestald		X Beskyttelsesbøjler i farestald max 4 dage	X Beskyttelsesbøjler i farestald max 2 dage	X
Maks 8 timers transport		X	X	X
Arealkrav i forhold til standardproduktion		X	X + 30 %	X + ca 100%
Fravæning tidligst 28 dage			X	X
Halm i leje				X
Faring på friland				X
Udeareal fravænnede				X
Udeareal slagtesvin				X

Vurderingen af kriterier skal foretages på følgende måde:

I det nedenstående gennemgås, hvordan kriterierne på de 3 niveauer skal vurderes i besætningen.

Ingen halekupering:

Der er på **alle 3 niveauer** krav om "hele haler", dvs., at grisene ikke må halekuperes eller være halekuperede (dette gælder dog ikke for søer). Svin, der er halekuperede, må ikke leveres til slagtning under dyrevelfærdsmærkningsordningen.

Såfremt særlige forhold taler herfor, kan Fødevarestyrelsen efter ansøgning fra besætningsejeren meddele dispensation til, at pattegrise i en kortere periode halekuperes. I så fald skal besætningsejeren udarbejde en handlingsplan for, hvordan halekupering igen kan undgås. Til dette kan [SEGES' halebidningsmanual](#) med fordel anvendes.

Krav om tildeling af halm som rode- og beskæftigelsesmateriale:

For **alle 3 niveauer** kræves tildeling af halm som beskæftigelses- og rodemateriale. Andre materialer (bortset fra hør, frøgræshalm eller wrapphø) kan således ikke opfylde kravet til beskæftigelses- og rodemateriale.

For **alle 3 niveauer** gælder, at halmen (løs lang eller snittet halm) skal tildeles **dagligt** og være **permanent** tilstede i **tilstrækkelig** mængde (se i øvrigt Fødevarestyrelsens vejledning om beskæftigelses- og rodemateriale).

For **niveau 1** besætninger gælder, at materialet ikke nødvendigvis skal tildeles på gulvet, men materialet skal naturligvis opfylde Fødevarestyrelsens retningslinjer for korrekt tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale.

For **niveau 2** besætninger kræves, at halmen skal tildeles på gulvet. Hvis halmen tildeles via en halmhæk eller automat skal der være et areal herunder, hvor der er halm, som grisene kan rode med.

For **niveau 3** besætninger gælder, at alle svin skal have tildelt strøelse på hvilearealet. I perioden fra fravæning til 25 kg kan det strøede hvileareal tilpasses grisenes størrelse for at skabe et ideelt miljø for grisene, dog således, at der minimum er 0,18 m² pr. gris ved 25 kg.

Halmen skal tildeles **dagligt** og være **permanent** tilstede i **tilstrækkelig** mængde. Halmen kan samtidig fungere som beskæftigelses- og rodemateriale. Der skal en passende mængde halm i liggearealer.

Tildeling af halm for at opfylde de alm. regler om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale

Det fremgår af forarbejderne til § 5 i lov om indendørs hold af smågrise, avls- og slagtesvin, at det må antages, at materialet skal tildeles på gulvet, hvor dyrene kan rode i det, hvis det skal opfylde kravet om rodemateriale eller kombinationen beskæftigelses- og rodemateriale.

”På gulvet” må forstås sådan, at betingelsen i hvert fald er opfyldt, hvis halm tildeles på gulvniveau. ”På gulvet” må endvidere anses for opfyldt, hvis halm tildeles i en automat eller hæk, hvorfra svinene kan hive halmen ud og rode i det. For at kravet om beskæftigelses- og rodemateriale kan opfyldes ved at tildele halm i en automat eller hæk, må automaten eller hækken være indstillet således, at svinene har mulighed for at hive halm ud. Halm fra halmautomater eller halmhække kan anses som beskæftigelses- og rodemateriale uafhængigt af gulvets udformning.

Halm som redebygningsmateriale:

For **alle 3 niveauer** gælder, at søer og gylte skal tildeles en **tilstrækkelig** mængde redebygningsmateriale i form af halm senest fem dage før forventet faring og indtil faring.

Løse søer i løbe- kontrolafdelingen og drægtighedsstalden:

Der er på **alle 3 niveauer** krav om fritgående søer i løbe- og kontrolafdelingen allerede nu uanset lovgivningens overgangsperiode frem til 2035. Dvs. søer, gylte og goldsøer skal være løsgående i grupper fra fravæning og indtil mindst 7 dage før forventet faring.

Enkelte svin, som er aggressive, er blevet angrebet af andre svin, er syge eller kommet til skade, må gerne opstaldes i individuelle stier eller i aflastningsstier. I disse tilfælde finder reglerne i lov om indendørs hold af gylte, goldsøer og drægtige søer anvendelse (se nedenstående boks).

Regler vedr. opstaldning i individuelle stier eller i aflastningsstier

Det fremgår af lov om indendørs hold af gylte, goldsøer og drægtige søer:

§ 5. Søer skal fra fravæning og indtil 4 uger efter løbning være løsgående i løsdriftssystemer i større eller mindre grupper. Tilsvarende gælder for gylte fra indsættelse i stald eller staldafsnit med henblik på løbning og indtil 4 uger efter løbning. Enkelte dyr, som er aggressive, er blevet angrebet af andre svin eller er syge eller skadede, kan dog opstaldes midlertidigt i individuelle stier eller i aflastningsstier. Gold-søer kan i den egentlige brunstperiode opstaldes i individuelle stier eller enkeltdyrsbokse i højst 3 dage, såfremt det vurderes, at dyret på grund af sin adfærd kan skade sig selv eller andre dyr.

Stk. 2. Søer og gylte skal senest 4 uger efter løbning og indtil 7 dage før forventet faring være løsgående i løsdriftssystemer i større eller mindre grupper. Enkelte dyr, som er aggressive, er blevet angrebet af andre svin eller er syge eller skadede, kan dog opstaldes midlertidigt i individuelle stier eller aflastningsstier.

§ 7. Hvor goldsøer holdes i enkeltdyrsbokse, jf. § 5, stk. 1, 4. pkt., skal der være mindst 90 cm fast gulv målt fra krybbens bagkant. Boksene skal være indrettet således, at hvert svin kan lægge sig samt hvile og rejse sig uden besvær.

§ 7 a. Hvis gylte, goldsøer og drægtige søer holdes i individuelle stier eller aflastningsstier, jf. § 5, skal der være mindst 2,8 m² frit tilgængeligt stiareal pr. dyr, dog skal der i den enkelte sti være mindst 3,5 m² frit tilgængeligt stiareal. I en aflastningssti må der anbringes indtil tre dyr. Hver individuel sti eller aflastningssti skal være udformet således, at hvert dyr let kan vende sig, hvis dette ikke er i modstrid med specifik veterinærrådgivning.

Stk. 2. I de stier, som er nævnt i stk. 1, og i de løsdriftssystemer, som er nævnt i § 6, skal mindst 1,3 m² pr. so og 0,95 m² pr. gylt være et sammenhængende areal med fast eller drænet gulv eller en kombination heraf og med strøelse.

Løsgående søer i farestalden:

Alle søer og gylte skal være løsgående i farestalden. Ved løsgående forstås, at soen let kan vende sig samt rejse og lægge sig uden besvær.

For **niveau 1** kan en sos eller en gylts bevægelsesfrihed dog begrænses ved brug af farebøjle i tidsrummet fra faringen og til højst fire dage efter faring, såfremt det vurderes, at soens eller gyltens adfærd kan være til fare for pattegrisene. Bøjlen må sættes på aftenen inden forventet faring.

For **niveau 2** besætninger gælder, at en sos eller en gylts bevægelsesfrihed kan begrænses ved brug af farebøjle i tidsrummet fra faringen og til højst to dage efter faring, såfremt det vurderes, at soens eller gyltens adfærd kan være til fare for pattegrisene. Bøjlen må sættes på aftenen inden forventet faring.

For **niveau 3** gælder, at søer og gylte skal være løsgående igennem hele deres produktionscyklus. De kan holdes enten på friland med adgang til hytter eller indendørs i løsdrift. Senest fem dage før forventet faring skal søer og gylte indsættes i hytter på friland med individuelt lejeareal. Søerne skal opholde sig på friland mindst indtil fravæning af pattegrisene.

Fravæning af pattegrise:

For **niveau 1** grise gælder samme fravænningsregler som for konventionelle grise.

Regler vedr. fravæning af pattegrise

Det fremgår af bekendtgørelse om beskyttelse af svin:

§ 35. Pattegrise må ikke vænnes fra soen, før de er mindst 28 dage gamle, medmindre det ellers ville gå ud over moderdyrets eller pattegrisenes velfærd eller sundhed.

Stk. 2. Pattegrise kan dog fravænnnes indtil 7 dage tidligere, hvis de flyttes til specialiserede stalde, der tømnes og renses og desinficeres grundigt inden anbringelsen af en ny gruppe, og som er adskilte fra stalde, hvor der holdes søer, for at minimere overførelsen af sygdomme til pattegrisene.

For **niveau 2 og 3** grise gælder, at pattegrise tidligst må fravænnnes, når de er 28 dage gamle, med mindre det ellers vil gå ud over soens eller pattegrisenes velfærd eller sundhed. Fravæning tidligere end 28 dage må kun foretages i særlige tilfælde. Som et særligt tilfælde kan nævnes sygdom hos soen.

Arealkrav til smågrise og slagtesvin:

For **niveau 1** grise, smågrise og slagtesvin gælder, at de skal tildeles et større frit tilgængeligt gulvareal end det, der følger af bekendtgørelsen om beskyttelse af svin. Omfanget afhænger af den enkelte bedrifts konkrete produktionstilrettelæggelse, herunder kravet om, at halekupering ikke er tilladt. Dvs. der er ingen konkrete krav til, hvor meget mere areal grisene skal have udover mindstekravet (se nedenstående tabel).

Arealkrav for smågrise og slagtesvin i konventionelle besætninger

Det fremgår af bekendtgørelse om beskyttelse af svin:

§ 4. Der skal være frit gulvareal til hver fravænnet gris eller hvert avls- og slagtesvin, der opdrættes i flok, på mindst:

- 1) 0,15 m² til svin med en gennemsnitsvægt på 10 kg eller derunder,
- 2) 0,20 m² til svin med en gennemsnitsvægt på mellem 10 kg og 20 kg,
- 3) 0,30 m² til svin med en gennemsnitsvægt på mellem 20 kg og 30 kg,
- 4) 0,40 m² til svin med en gennemsnitsvægt på mellem 30 kg og 50 kg,
- 5) 0,55 m² til svin med en gennemsnitsvægt på mellem 50 kg og 85 kg,
- 6) 0,65 m² til svin med en gennemsnitsvægt på mellem 85 kg og 110 kg, og
- 7) 1,00 m² til svin med en gennemsnitsvægt på over 110 kg.

For **niveau 2** smågrise og slagtesvin gælder, at de skal tildeles et frit tilgængeligt gulvareal, der er mindst 30 % større end standardproduktionen, jf. nedenstående tabel.

Svinenes gennemsnitsvægt	Frit tilgængeligt stiareal pr. dyr (minimum)
Fra fravænning til 10 kg	0,20 m ²
10 - 20 kg	0,26 m ²
20 - 30 kg	0,39 m ²
30 - 50 kg	0,52 m ²
50 - 85 kg	0,72 m ²
85 - 110 kg	0,85 m ²
Over 110 kg	1,30 m ²

For **niveau 3** smågrise og slagtesvin gælder, at de skal opstaldes på friland med adgang til hytter eller indendørs i stier med strøet hvileareal og med fri adgang til et udeareal. Ved opstaldning indendørs skal svinene mindst have adgang til et frit tilgængeligt totalareal, hvileareal og udeareal, jf. nedenstående tabel. For så vidt angår udearealet skal det mindst have et areal på 10 m² for grise op til 40 kg. For øvrige grise skal udearealet være mindst 20 m².

Svinenes gennemsnitsvægt	Totalareal pr. svin i m ² (minimum)	Hvileareal pr. svin i m ² (minimum)	Udeareal pr. svin i m ² (minimum)
Fra fravænning til 25 kg	0,40	0,18 a)	0,17
25 - 35 kg	0,52	0,24	0,22
35 - 45 kg	0,60	0,28	0,25
45 - 55 kg	0,72	0,33	0,30
55 - 65 kg	0,82	0,38	0,34
65 - 75 kg	0,90	0,41	0,38
75 - 85 kg	1,00	0,46	0,42
85 - 95 kg	1,10	0,50	0,46
95 - 110 kg	1,20	0,55	0,50
Over 110 kg	1,30	0,60	0,54

Egenkontrolprogram:

Alle 3 niveauer under mærket skal have etableret et egenkontrolprogram og gennemføre egenkontrol for at sikre, at de dyrevelfærdsmæssige krav i mærkeordningen opfyldes. Afvigelser fra kravene skal korrigeres, og både afvigelser og handlinger skal dokumenteres skriftligt.

Besætningsejeren skal gemme resultater af egenkontrollen og auditeringen i mindst 2 år, og disse skal til enhver tid være tilgængelige i forbindelse med kontrollen.

Hvordan skal Fødevarestyrelsen reagere, hvis en hjertebesætning ikke lever op til kriterierne:

Såfremt Fødevarestyrelsens kontrollører observerer, at en besætning ikke lever op til kravene for mærkningsordningen, skal de med det samme informere Fødevarestyrelsen, Dyrevelfærd og Veterinærmedicin (15@fvst.dk) i Glostrup, idet Fødevarestyrelsen kan udelukke primærproducenten fra ordningen, medmindre der er tale om en mindre væsentlig overtrædelse, som den ansvarlige primærproducent retter op på hurtigst muligt. (En mindre væsentlig overtrædelse kan for eksempel være, at der i et mindre antal stier ikke er halm i tilstrækkelig mængde, og forholdet skal rettes hurtigst muligt). Hvis overtrædelsen giver anledning til ekstra kontrolbesøg, opkræves gebyr i henhold til § 17.

§ 17. Gennemfører Fødevarestyrelsen kontrol som opfølgning på en indberetning om en mulig overtrædelse af kravene i mærkeordningen, skal den for overtrædelsen ansvarlige primærproducent eller virksomhed betale for denne kontrol i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler om betaling for ekstra kontrol.

Forhold vedrørende overgangsordninger ved udtræden af ordningen:

Såfremt en primærproducent af grise ønsker at udtræde af ordningen, kan det tillades, at kød fra de grise i besætningen, der opfylder betingelserne i bilag 1-3, i overgangsperioden markedsføres under den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning på følgende betingelser:

Der skal være tydelig adskillelse mellem de grise, for hvilke betingelserne i bilag 1-3 alle har været opfyldt, og hvis kød derfor kan markedsføres under den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning, og grise, for hvilke betingelserne i bilag 1-3 ikke alle har været opfyldt, og hvis kød derfor ikke kan markedsføres under ordningen. Adskillelsen skal mindst være på stiniveau. Når en besætning påbegynder levering af dyr, der ikke lever op til betingelserne, kan den ikke længere levere dyr til den frivillige dyrevelfærdsmærkningsordning.

Primærproducenten skal på forhånd orientere Fødevarestyrelsen om den første dato, hvor der vil være grise i besætningen, som ikke lever op til betingelserne i bilag 1-3, samt den dato, hvor det forventes at levere de sidste grise, der opfylder alle betingelserne i bilag 1-3.

Mindst én gang i overgangsperioden skal det i slagtesvinebesætninger kontrolleres, at adskillelsen er gennemført uden risiko for sammenblanding af grise, for hvilke betingelserne er opfyldt, og grise, for hvilke der ikke er grundlag for mærkning med dyrevelfærdsmærket.

Er denne adskillelse ikke gennemført, kan kødet fra grise fra besætningen ikke længere markedsføres under dyrevelfærdsmærkningsordningen.